

A mód, a modalitás és az imperatív operátor viszonya a magyar felszólító mondatokban¹

1. Bevezetés. – Dolgozatom célja a magyar felszólító mondatok szórendi és szerkezeti sajátosságainak feltárása, olyan elemzés felállítása, amely magyarázatot ad a lehetséges mondatszórendekre.

A második fejezetben a magyar grammatikák egy csoportját tanulmányozom abból a szempontból, hogy a morfológia szintjén milyen igemódokat feltételeznek. Látni fogjuk, hogy van a nyelvtanoknak egy olyan csoportja, melyek három igemódot különböztetnek meg egymástól, a kijelentő, a feltételes és a kötőmódot, és a felszólítást a szintaxisban kódolják. Magam is emellett foglalkozom állást, vagyis azt javaslom, hogy a morfológia szintjén kötőmódról beszéljünk, ami megjelenik a szintaxisban is a MoodP projekcióban, a felszólítást pedig szintaktikai jelenségnek kezeljük.

A dolgozat harmadik fejezetében javaslatot teszek a magyar főmondati felszólító mondatok szerkezetére. Az elemzés összhangban van a szakirodalom egy részével abban, hogy a mondat szerkezet legtetetjén levő projekcióban (ForceP) helyezkedik el a felszólító jelentéstartalomért felelős direktív illokúciós operátor. Azonban a magyar felszólító mondatok igéje sem nyíltan, sem fedetten nem mozog a ForceP projekció fejébe. Amellett érvelek, hogy az imperatív mondatok igéje a FinP projekció fejébe mozog, ezzel megelőzve az igemódosítót a mondatban.

2. Kötőmód vagy felszólító mód? – Ebben a fejezetben megvizsgálom, hogy a magyarban milyen igemódokat különböztethetünk meg egymástól. Arra keresem a választ, hogy a felszólítás mind morfológiai, mind szintaktikai jelenség-e, vagy pedig elegendő a szintaxisban kódolnunk, és a morfológiában megjelenő *-j* elem valami másnak feleltethető meg.

A magyar grammatikákat három csoportra oszthatjuk az alapján, hogy milyen igemódokat feltételeznek a magyar nyelvben. Az első csoportba azok a nyelvtanok tartoznak, amelyek a következő három igemódot különböztetik meg: kijelentő, felszólító és feltételes mód. Ide sorolható például SIMONYI (1895), TOMPA (1962), illetve KESZLER (2003). Ezek a munkák a *-j* módjel funkcióinak vizsgálata során kitérnek arra, hogy a *-j* nem csak imperatívuszi funkcióban jelenhet meg. Azt mondhatjuk, hogy ezek a grammatikák a fenti példamondatokban bemutatott, különböző jelentést előidéző *-j* módjeleket azonosnak tekintik.

¹ Köszönettel tartozom két névtelen lektoromnak, valamint É. Kiss Katalinnak, Bartos Hubának, Olsvay Csabának és Surányi Baláznak hasznos megjegyzéseikért, segítségükért.

A nyelvtanok második csoportjába azok a munkák tartoznak, amelyek a fent említett három igemódot (kijelentő, felszólító, feltételes) kibővítik egy negyedikkel, nevezetesen a kötőmóddal. Többek között PATAKI (1984) figyelt fel arra, hogy a kötőmód hiányzik a magyar grammatikákból. (Már PATAKI 1984 előtt is foglalkoztak a mellékmondati „felszólító móddal”. HADROVICS 1969 funkcionális szempontból vizsgálta a *-j* módjelet tartalmazó összetett mondatokat, bár nem tulajdonított jelentőséget annak, hogyan nevezzük ezt a jelet. PRILESZKY 1974 pedig már bevonta munkájába a kötőmód fogalmát.) PATAKI (1984) megállapította, hogy azok a mondatok, amelyek első ránézésre azonos módjelet tartalmaznak, korántsem bírnak mindig ugyanazzal a jelentéssel, és a szerkezetükben is megfigyelhetők eltérések. Vizsgálat alá vetette a mellékmondatban megjelenő kijelentő, felszólító és kötőmódot. Felismerte, hogy az összetett mondatokban alárendelt mellékmondatként nemcsak felszólító tagmondat található, hanem megvan a magyarban a franciához hasonlóan a kötőmód is. „A magyar nyelvtanokban az igemódok leírása távolról sem kielégítő” – írja (i. m. 217). „A csak mellékmondatokban megjelenő, a valóságban végbe nem menő folyamatot jelző kötőmód fel nem ismerése azzal magyarázható, hogy formája az igekötő nélküli igék esetében egybeesik a felszólító módú alakkal:

- (1) Arra kértelek, hogy daloljál.
- (2) Nem tűröm, hogy daloljál.” (uo.)

PATAKI (1984) felhívja a figyelmet arra, hogy a kötőmódú és a felszólító módú alárendelt mellékmondatok szerkezete jól elkülöníthető egymástól. Felszólító tagmondat esetén megfordul az igekötő–ige szórend, és a *hogy* kötőszó elhagyhatóvá válik a tagmondat elejéről. Ezzel szemben a kötőmód esetén megmarad az igekötő–ige szórend, és a *hogy* kötőszó elhagyásával a mondat agrammatikus lesz:

- (3) Felszólítalak, hogy menj el.
- (4) Felszólítalak, menj el.
- (5) Nem kell, hogy elmenj.
- (6) *Nem kell, elmenj.

Ebbe a PATAKI által képviselt csoportba tartozik még például KENESEI (1992), É. KISS–KIEFER–SIPTÁR (2003), illetve TÓTH (2003, 2005).

A grammatikák harmadik csoportjába már kevesebb tanulmány sorolható, mint az előző kettőbe. FARKAS (1992) és HEGEDŰS (2004) kijelentő, feltételes és kötőmódot feltételez a magyar nyelvben. FARKAS (1992) tényként kezeli, hogy a morfológiában nem felszólító, hanem kötőmód létezik, és a felszólító jelentést a szintaxisban egy felszólító operátor váltja ki. (Azt a nézetet, hogy FARKAS 1992 a *-j* jelet nem a felszólító mód jeleként, hanem kötőmódjelként azonosítja, az is alátámaszthatja, hogy a nyelvek többségében a felszólító mód csak második személyben és főmondati pozícióban állhat, vagyis a nyelvek többségében, a magyarral ellentétben, a felszólító mód ragozási paradigmája hiányos.) FARKAS

azt írja, hogy az imperatív operátor deontikus modalitást vezet be a mondatba, ami a kötelezettséggel és az engedélyezéssel áll kapcsolatban. A deontikus modális alap nem realizisztikus, vagyis a deontikus előírások nem képezik részhalmozát annak, amit az aktuális világról tudunk, más szóval irreális modalitást kíván meg a mondatban. A deontikus előírások a cselekvésekre vonatkoznak, és nem az igazságra, ebből kifolyólag ez a környezet cselekvő alaplát követel meg. A felszólító operátor olyan környezetet hoz létre, ami kötőmódot implikál, a kötőmód ugyanis irreális modalitást vezet be és a cselekvő alaplátok közé tartozik FARKAS (1992) alapján.

FARKAS (1992) és HEGEDŰS (2004) nyomán magam is azt feltételezem, hogy a morfológia szintjén csak kötőmódról beszélhetünk, ez a morfológiai jegy megjelenhet a szintaxisban is, azonban a felszólítást csak a szintaxisban kódoljuk.

3. A magyar felszólító mondatok szerkezete. – A dolgozatnak ebben a fejezetében egy lehetséges elemzést adok a magyar felszólító mondatok szerkezetére nézve. RIVERO és TERZI (1995) valamint RUPP (1999) nézeteivel ellentétben, akik az IP projekcióban helyezik el a felszólító jelentéstartalom létrejöttéért felelős felszólító operátort, PLATZACK és ROSENGREN (1998), POTSDAM (2007), illetve HAN (1998, 1999, 2001) elemzését követve a mondat szerkezet legtetőjén, a ForceP-ben feltételezem a felszólító operátort, vagy ahogyan HAN (1999) nevezi, a direktív illokúciós operátort. (Ha RIZZI 1997 szétszakított CP-analízisét követjük, akkor a mondat szerkezet legtetőjén a ForceP projekció áll. Ebben a tanulmányban ezt az elemzési módot veszem alapul.)

Ahogy az az előző bekezdésben láttuk, a felszólító mondatok szerkezetéről írt generatív irodalomban az egyes szerzők között nincs konszenzus, hogy ki hol képzei el a felszólító mondatokban megjelenő operátor szerkezeti helyét. RIVERO és TERZI (1995) például két csoportra osztja a nyelveket aszerint, hogy hol helyezkedik el a mondat szerkezetben ez az operátor. Szerintük az operátor ott van, ahova az imperatív ige felmozog. Egyes nyelvekben, mint például a görög vagy a spanyol, ez a CP-ben van.

$$(7) [_{CP} Op [_{C'} V_i \dots [_{IP} [_{I'} t_i \dots]]]]$$

(RIVERO és TERZI (1995) nem alkalmazza RIZZI (1997) szétszakított CP analízisét. Ebben az elemzésben a CP van a legmagasabb szerkezeti pozícióban, és a mondatban megjelenő kifejezések – topik, kvantor, fókusz... – mind a CP projekció alatt helyezkednek el a szerkezetben. $[_{CP} Op [_{TopP} [_{QP} [_{NegP} [_{FocP} [_{NegP} [\dots]]]]]]]$ Ezekben a nyelvekben az imperatív igt semmi sem előzheti meg a mondatban, igekezdetűeknek kell lenniük. A szerzők szerint a nyelvek másik csoportja esetén a felszólító mondatokban jelen levő operátor egy lejjebbi, IP, projekcióban található.

$$(8) [_{CP} [_{NegP} [_{IP} Op [_{I'} V \dots]]]$$

Ezekben a nyelvekben az imperatív mondatok nem rendelkeznek megkülönböztetett mondatzórenddel, az imperatív ige ugyanabban a pozícióban található, mint a kijelentő mondatok igéje. Ilyen nyelv például a szerb-horvát vagy az ógörög.

Véleményem szerint ez a fajta elemzés nem tartható. A felszólító mondatokban jelen levő operátor a tagmondat típusáért felelős, akárcsak a kérdő operátor a kérdő mondatokban. A generatív szintaktikai irodalom szerint a mondat-szerkezet legtetején található projekció jelöli ki a tagmondat illokúciós erejét. A mondat illokúciós erejének szelekciós tulajdonságai határozzák meg, hogy milyen projekciók jelenhetnek meg az adott szerkezetben, szelektálni pedig csak lefelé lehet. Nem tartható tehát az a nézet, hogy egyik nyelvben itt, a másik nyelvben máshol helyezkedik el a tagmondat típusát meghatározó operátor. Ha a felszólító operátor nyelvenként eltérő pozícióban helyezkedne el, akkor a következő két dolgot várnánk: 1) nyelvenként eltérő volna a felszólító operátor hatóköre, ami nincs így, ugyanis ennek van a legnagyobb hatóköre a mondatban. A felszólító mondatokat csak a következőképp tudjuk parafrázálni: *Legyen az, hogy...* (FREGE 1918). 2) Azoknak a mondatoknak, amelyekben az operátor az IP-ben van, és tartalmazznak az IP feletti részben más, szemantikailag releváns elemet (például fókusz), mást kellene jelentenie a hatóköri különbségek miatt, mint azoknak, amelyekben a CP/ForceP-ben vesszük fel az operátort.

A későbbi munkákban (például PLATZACK és ROSENGREN 1998, POTSDAM 2007, HAN 1999, 2001) egyetértenek abban, hogy ez az operátor a mondat-szerkezet legtetején helyezkedik el. Az pedig, hogy ez a jegy erős, azaz látható módon magához vonzza az igét (például: görög, spanyol), vagy gyenge, azaz az igét nem látható módon, vagyis fedetten vonzza magához (például: ógörög, szerb-horvát), a nyelvek parametrikus tulajdonsága. Ha az ige nyíltan, látható módon mozog egy nyelvben a ForceP projekció fejpozíciójába, akkor az adott nyelvben az imperatív mondatok minden esetben igekezdetűek, míg fedett mozgás esetén az igét megelőzhetik más kifejezések, például topikok, kvantorok, fókusz, határozók, klitikumok.

A) *A non-neutrális frázis.* – A magyar felszólító mondatokban az ige elhagyja semleges mondatbeli pozícióját, és egy feljebb található mondatpozícióba mozog, megfordul az igekötő–ige sorrend.

(9) Hazamegy.

(10) Menj haza!

A felszólító ige nem emelkedhet a mondat-szerkezet legtetején található ForceP fejpozícióba, hiszen a felszólító mondatokban az ige fölött állhat fókusz (11), fókusz és mondattagadás (12), fókusztagadás és fókusz (13), mindhárom egyaránt (14), megjelenhet felette topik (15) és kvantor (16) is. Tehát azt a lehetőséget, hogy a Force-nak erős, az igét magához vonzó felszólító jegye volna, kizárhatjuk.

- (11) Csak János menjen haza!
- (12) Csak János ne menjen haza!
- (13) Ne csak János menjen haza!
- (14) Ne csak János ne menjen haza!
- (15) Valaki menjen haza!
- (16) Mindenki menjen haza!

Amennyiben az ige a legmagasabb szerkezeti pozícióba (a ForceP fejébe) mozogna nyíltan, a fent leírt hat mondat agrammatikus lenne a magyarban, illetve igekezdetűnek kellene lennie. A C) alfejezetben látni fogjuk, hogy a felszólító mondatok igéje az alsó határozóosztályok után áll a mondatban, ami még egy ellenérvet szolgáltat a Force⁰-be történő mozgatásra.

A fedett mozgatás ellen azt hozhatjuk fel érvként, hogy a magyar felszólító mondatok igéjének nincs [imp] jegye, amit a ForceP fejében ellenőrizne, fedett mozgatás tehát nem történik. Ez persze felfogható egy nyílt mozgatás elleni érvként is, ha a fejmozgatás jegyellenőrzésért történik. A második fejezetben említett foglaltam állást, hogy a morfológia szintjén kötőmódról beszélhetünk, míg a felszólítást a szintaxisban kódoljuk. A kötőmódú igének pedig nincs [imp] csak [conj] jegye.

A kérdés az, hogy hova mozog az ige a magyarban, ha a ForceP pozícióig a fent ismertetett okok miatt nem mehet fel.

OLSVAY (2000) bevezetett egy úgynevezett non-neutrális frázist a fókusz és a tagadást tartalmazó mondatok elemzéséhez:

- (17) JÁNOS megy haza.
- (18) [_{FocP} JÁNOS [_{Foc'} [_{NNP} [_{NN'} megy [_{PredP} haza [...]]]]]]].
- (19) Nem megy haza.
- (20) [_{NegP} Nem [_{Neg'} [_{NNP} [_{NN'} megy [_{PredP} haza [...]]]]]]].
- (21) JÁNOS nem megy haza.
- (22) [_{FocP} JÁNOS [_{Foc'} [_{NegP} nem [_{Neg'} [_{NNP} [_{NN'} megy [_{PredP} haza [...]]]]]]]]].

A fenti mondatokban is inverz szórend van akár csak a felszólító mondatokban, vagyis kézenfekvő lenne az imperatív mondatokat is a non-neutrális frázissal elemezni. Ennek azonban szemantikai gátja van. A non-neutrális frázist a mondatban megjelenő tagadás, illetve fókusz váltja ki. Felmerül a kérdés, hogy mi a közös a tagadásban és a fókuszban, ha mindkettő ki tudja váltani ugyanakkor a projekciónak megjelenését. OLSVAY (2000) azt mondja, hogy a fókuszban és a tagadásban a bennük levő tagadó jelentésmozzanat a közös. (A kimerítő fókusz jelentésében benne van a tagadás: *JÁNOS megy haza*. Ez a mondat akkor és csak akkor igaz, ha János az, aki hazamegy, és másra ez az állítás nem teljesül.) A fókusz, illetve a tagadás tagadó jelentésmozzanata engedélyezi a non-neutrális frázis megjelenését a szerkezetben, és az ige ebben a pozícióban tudja ellenőrizni a [nonneut] jegyét az ide történő felmozgatás útján.

A felszólítás esetén az illokúciós operátor nem tartalmaz implicit tagadást, vagyis a NNP megjelenése felszólító mondatok esetén szemantikailag nem motivált.

B) A FinP projekció. – RIZZI 1997-ben kidolgozza a szétszakított CP-analízist, ForceP-re és FinP-re bontja szét az addig egy projekcióként kezelt CP-t. Azt írja, hogy a CP az, ami meghatározza a mondat típusát, vagyis azt, hogy az adott mondat például kijelentő, kérdő, felszólító vagy óhajtó. A CP-nek ezt a tulajdonságát egy ForceP projekcióba helyezi a mondat szerkezet legtetéjére. A CP továbbá felelős az időért is, megmutatja, hogy az adott mondatnak van-e ideje. Ha az angolt vesszük példaként, akkor például a *that* kötőszóval bevezetett tagmondatról tudjuk, hogy időjeles lesz, ezzel szemben a *for* egy infinitív tagmondatot szelektál. Vagyis a C tartalmaz egy olyan időtulajdonságot, ami meghatározza az alsóbb inflexiós réteg időjegyét. RIZZI ezt a megállapítást DEN BESTEN egy 1977-es tanulmányára alapozza. Egy olasz példa segítségével bemutatja, hogy a C nemcsak az időt, hanem a mondat módját is jelöli. Az olasz *che* kijelentő mód jelen, múlt és jövő idővel állhat, de megjelenhet jelen és múlt idejű kötőmód, illetve feltételes mód is. Az, hogy a finitség milyen morfológiai realizációkat határoz meg, nyelvenként eltér. RIZZI a bal periféria legalsó pozícióját mindezek alapján FinP projekciónak nevezi el. Azt írja, hogy a FinP projekció megmutatja a mondat idejét, a módját, illetve felelős az idő és alany egyeztetéséért. A nem finit formák nem jelölnek ki mondatmódot, nem fejeznek ki személyegyeztetést, és nem tartalmaznak nominatív esetű alanyt sem.

A tanulmány kitér arra is, hogy a mondat bal perifériáján megjelenő projekciók (topik, fókusz) a ForceP és a FinP között helyezkednek el ebben az elméletben. RIZZI (1997) nem beszél a tagadás szerkezeti helyéről.

(23) [_{ForceP} Force [_{TopP} Top [_{FocP} Foc [_{FinP} Fin...]]]]

A magyarban kétféle tagadás létezik, fókusztagadás (*Nem csak János késett el.*) és mondattagadás (*Nem késett el.*). RIZZI meghatározza, hogy a fókusz a ForceP és a FinP között helyezkedik el, vagyis a magyar fókusztagadásnak is ebben a mezőben kell lennie. A mondattagadás esetén az ige elhagyja a semleges pozícióbeli helyét, ezzel megfordul az igekötő–ige szórend. Ez alapján azt kell gondolnunk, hogy a mondattagadás is a CP mezőben foglalja el szerkezeti helyét. (A magyarra először PUSKÁS 2000 alkalmazta a szétszakított CP-analízist.)

(24) [_{ForceP} Force [_{TopP} Top [_{NegP} Neg [_{FocP} Foc [_{NegP} Neg [_{FinP} Fin...]]]]]]

PLATZACK és ROSENGREN (1998) RIZZI (1997) szétszakított CP-analízisére építik a felszólító mondatokról szóló elemzésüket. Amellett érvelnek, hogy a felszólító mondatok szerkezetéből hiányzik a FinP és ezzel együtt a TP és a MoodP projekciók is. A szerzők azt mondják, hogy az említett projekciók hiányából a három dolog következik: 1) az ige morfológiai formája szegényes, 2) nem lehet beágyazni a felszólító tagmondatokat és 3) hiányzik a prototipikus alany ezekből

a mondatokból. A következőkben bemutatom, hogy ez a feltételezés nem helytálló a magyar felszólító mondatok esetén, és magában rejt néhány olyan problémát, amelyek más nyelvek kapcsán is előjönnek. A szerzők első kettő megállapítása empirikusan sem helytálló, hiszen nem minden nyelvben szegényes a felszólító ige morfológiája. A magyarban például az egyes szám első személy kivételével minden számban és személyben előfordulhat. (Egyes nyelvhasználók szerint egyes szám első személyben is használható a felszólítás speciális környezetben.) A harmadik megállapítás pedig nem a FinP hiányával vagy meglétével függ össze, hanem a topik kérdésével. Elképzelhető, hogy a felszólító mondatok alanya nem lehet topik, mert nem róla szól a mondat, hanem hozzá. A következőkben részletesebben körüljáróm ezt a három feltételezést és a belőlük fakadó következményeket.

A szerzők azt mondják, hogy az ige morfológiájának szegénysége a FinP hiányából eredeztethető, ugyanis az imperatív ige nem hordozhat idő és mód jegyeket. Ha elfogadjuk ezt a feltételezést, miszerint a felszólító mondatok szerkezetéből hiányzik a FinP és ezzel együtt a TP és a MoodP projekció, akkor különböző problémákkal kell szembenéznünk. Ha a MoodP projekció hiányozna a szerkezethől, akkor nem találnánk magyarázatot arra, hogy a felszólító igék megkülönböztetett morfológiája hol kap helyet a szintaxisban. Mindegy, hogy egy nyelv pusztán igetővel vagy egy speciális morfológiai jeggyel hozza létre a felszólító igealakot, ezt a morfológiai tulajdonságot a mondat szerkezetnek őriznie kell a MoodP projekcióban. A magyarban a felszólító mondatok igéjén a kötőmód jelét találjuk. Ha nincs MoodP projekció, a kérdés az, hogy hol kapja meg az igealak a *-j* módjelet. Ha elfogadnánk azt a nézetet, hogy a TP projekció hiányzik a felszólító mondatokból, nem tudnánk megmagyarázni azokat a nagyon ritka, ám mégis létező eseteket, amikor egy nyelvben (például latin, spanyol, holland, bengáli) időjelölt felszólító mondatokkal találkozunk. A latinban például a jelen idejű felszólító mód jövő idejű cselekvést jelöl, míg a jövő idejű felszólítás egy jövő idejű eseményt követő eseményt ír le (BALDI 1999: 404–5).

(25)

a) *¡*

megy. imp. sing. pres.

'Menj!'

b) *¡to*!

megy. imp. sing. fut

'Menj!'

A spanyolban például a felszólítás kombinálódhat múlt idővel, amit BOSQUE (1980) retrospektív felszólításnak hív. Ezt a szerkezetet leszidásra, dorgálásra, rendre utasításra használják.

- (26)
 Haber venido!
 perf.inf jön
 'El kellett volna jönnöd.'

Ha univerzálisnak tekintjük PLATZACK és ROSENGREN (1998) elemzését, hogyan tudjuk megmagyarázni, hogy bizonyos nyelvekben a felszólító mondatok időjelek lehetnek? Ha hiányzik a TP projekció, honnan kapják ezek a mondatok az időjelüket?

A szerzők szintén a FinP projekció hiányából vezetik le, hogy a felszólító igealakot tartalmazó mondatok nem lehetnek szintaktikailag beágyazva:

- (27)
 *I ask you that sit Quiet on the chair.
 én kér te hogy ül csendben prep a szék

- (28)
 *Ich bitte dich Daß sitz still
 én kér.1sg te.acc Hogy ül.imp. csendben
 auf dem Stuhl.
 prep. a szék
 'Arra kérek, hogy ülj csendben a széken.'
 (PLATZACK és ROSENGREN 1998: 195 – A glosszák tőlem származnak.)

PLATZACK és ROSENGREN azt mondja, hogy a beágyazott tagmondat egy olyan referáló kifejezés, mint a DP. A Mood arra szolgál a szerkezetben, hogy az eseményt meghatározza abból a szempontból, hogy a mi világunkra releváns-e (kijelentő mód), vagy néhány más világra érvényes (kötőmód). A Tense pedig arra, hogy az eseményt vagy a szituációt kijelölje egy időskálán. A Finiteness lehorgonyozza az eseményt térben és időben azáltal, hogy kijelöli azt az időpontot, ahol a beszélő itt és most van. Másképp megfogalmazva a finit kifejezése arra szolgál, hogy egy eseményre referáljon egy másik világban vagy a beszélő világában.

A szakirodalomban vitatott kérdés, hogy léteznek-e beágyazott felszólító mondatok. SADOCK és ZWICKY (1985), RIVERO és TERZI (1995), PLATZACK és ROSENGREN (1998), illetve HAN (1998) amellett érvelnek, hogy a felszólító mondatokat nem lehet beágyazni. Ellenben RÖGNVALDSSON (1998) és PLATZACK (2008) az óskandináv nyelvekről, MILOJEVIĆ-SHEPPARD és GOLDEN (2002), illetve RUS (2005) a szlovénről, HAN és LEE (2007) koreairól, a magyarról pedig többek között PATAKI (1984), KENESEI (1992), É. KISS és munkatársai (2003), TÓTH (2003, 2005), TURI (2009) és VARGA (2012) azt állítják, hogy megtalálhatóak bennük a beágyazott felszólító mondatok. Ha az egyik nyelvben léteznek, a másikban pedig nem léteznek ilyen típusú mondatok, PLATZACK és ROSENGREN (1998) feltételezése alapján azt kellene gondolnunk, hogy a felszólító mondatoknak nemcsak a szerkezete, hanem az értelmezése is

nyelvenként eltérő (egyik nyelvben referáló kifejezések a felszólító mondatok, a másokban nem). Fontos továbbá megemlíteni, hogy CRNIČ és TRINH egy 2009-es cikkükben azt bizonyítják, hogy az angol nyelvben létezik beágyazott felszólítás, azonban csak a *say* ige alá tudunk beágyazni, és a *that* kötőszót nem lehet kitenni a tagmondat élére. POSCHMANN és SCHWAGER (2008) CRNIČ és TRINH (2009) tesztjei segítségével ugyanezt kimutatják a németről és a *sagen* ígéről. (A beágyazott mondatok részletes tárgyalására helyhiány miatt nem térek ki a jelen dolgozatban.)

A szerzők által tárgyalt harmadik következmény a FinP hiányából eredően, hogy a felszólító mondatokban nincsen logikai értelemben vett alany. Az imperatív mondatokban megjelenő alanyt ImpNP-nek nevezik el, és bemutatják, miben egyezik, és miben különbözik a többi mondatfajban megjelenő alanytól. A következőkben egyezik a két alanytípus:

a) Van tematikus szerepük, amit a VP projekció specifikálójában kap meg az alany.

b) Mindkét alanytípus esetén beszélhetünk szám-személy egyeztetésről, ami az Agr_SP specifikálóba történő mozgatóskor történik meg. A szerzők szerint ebben a pozícióban kapja meg az alany az esetét is. (Máig tisztázatlan kérdés a generatív szintaktikai irodalomban, hogy az alany melyik pozícióban kapja a nominatívuszi esetet.)

c) Az ImpNP is köthet anaforát, akár látható, akár nem:

(29)

Tell	A	story	About	yourself!
mesél	Egy	történet	prep.	magad

'Mesélj egy történetet magadról!'

(PLATZACK és ROSENGREN 1998: 197. – A glossza tőlem származik.)

d) Kontrolálhat PRO-t a VP komplementumában:

(30)

Leave	London	[without	PRO	going	to	Mary]!
elhagy	London	anélkül	PRO	megy	prep.	Mari

'Hagyd el Londont anélkül, hogy elmennél Marihoz!'

e) Lehet egyeztetni a predikatív értelemben használt melléknévvvel:

(31) (svéd)

a)

Var	försiktig!
van	óvatos.SG

'Légy óvatos!'

- b)
 Var försiktiga!
 van óvatos.PL
 'Legyetek óvatosak!'

PLATZACK és ROSENGREN (1998) szerint a fő különbség a két alany között, hogy a finit mondat esetén valakiről beszélünk, azonban az imperatív mondatban magához a címzetthez beszélünk és nem róla. A kérdés az, hogy ez valóban a FinP hiányával van-e összefüggésben. Úgy tűnik, hogy ez a jelenség sokkal inkább a topik kérdésköréhez kapcsolódik. A felszólító mondatok alanya valószínűleg nem lehet topik, és ez az oka, hogy nem róla szól a mondat.

Mindezek alapján azt gondolom, hogy PLATZACK és ROSENGREN (1998) elemzése nem alkalmazható a magyar mondatok esetében. Elemzésemet a FinP projekció meglétére alapozom, ez az a projekció, ami helyet biztosít az invertált igének a szerkezetben:

(32) Menj haza!

(33) [_{ForceP} OP [_{Force'} [_{FinP} [_{Fin'} menj [_{PredP} haza [_{Pred'} ...]]]]]]].

Így megelőzheti az igét a fókusz, a mondat- és a fókusztagadás, a kvantor és a topik is:

(34) Petit ne csak János ne köszöntse fel!

(35) [_{ForceP} Op [_{Force'} [_{TopP} Petit [_{Top'} [_{NegP} ne [_{Neg'} [_{FocP} csak János [_{Foc'} [_{NegP} ne [_{Neg'} [_{NNP} [_{NN'} köszöntse_i [_{FinP} [_{Fin'} t_i [_{PredP} fel [...]]]]]]]]]]]]]]]]]]].

A (35) szerkezetben azt látjuk, hogy a felszólító igealak elhagyja a Fin⁰ pozícióját és a non-neutrális frázis fejébe mozog. Ez azért történik, mert a mondat tartalmaz fókuszt és tagadást is, amelyek előhívják a szerkezetben a NNP-t, az igének pedig [noneut] jegye van, amelyet a mozgatás során ellenőriznie kell a NNP-ben OLSVAY (2000) alapján.

Ennél az elemzésnél meg kell határoznunk a felszólító mondatok igéjének azon jegyét, amelyet a FinP fejpozíciójába történő mozgatás során ellenőriz. A felszólítás egy jövő idejű beszédaktus, elképzelhető tehát, hogy az igének van egy [future] jegye, amit a mozgatás során ellenőriz. Továbbá a FinP a mondatban megjelenő módért is felelős, tehát feltehető egy olyan elemzés, hogy a felszólító mondatok során a kötőmódú és jövő idejű igealak a [conj] és a [future] jegyét egyidejűleg ellenőrzi a FinP projekcióban. Ezzel az elemzéssel két probléma is van. Az egyik, hogy a kötőmódú ige is rendelkezik [conj] jeggyel és értelmezhető jövő idejüként, mégsem mozog a Fin⁰-be (*Szeretném, hogy hazamenj.*). A másik gond, hogy ha azt feltételezzük, hogy a Fin⁰-ben az ige a rá jellemző idő és módjegyeket tudja ellenőrizni, joggal merül fel a kérdés, hogy a kijelentő mondatokban az ige miért nem mozog oda. Hogy az ige miért mozog a Fin⁰-be felszólítás esetén, további kutatásokat igényel. Láttuk, hogy a Force⁰-ba nem mozoghat, az OLSVAY (2000) által feltételezett NNP-nek pedig már eleve a

jelenlétét kizárják a szemantikai tényezők. Tudjuk, hogy a felszólító ige megelőzi a PredP specifikálóban elhelyezkedő igemódosítót, vagyis az ige valahol a mondattagadás alatt elhelyezkedő non-neutrális frázis és a PredP projekció között helyezkedik el. Ez a projekció lehet a FinP. Azt látjuk, hogyha a ForceP-ben van egy direktív illokúciós operátor, akkor az ige felmozog a Fin⁰-be. A további kutatásokat igénylő kérdés az, hogy ez az operátor hogyan befolyásolja az ide történő mozgást. A felszólító mondatok párhuzamba állíthatók az óhajtó mondatokkal:

- (36) Bárcsak hazamennél!
- (37) *Bárcsak mennél haza!
- (38) Mennél már haza!
- (39) *Hazamennél.

Azt látjuk a fenti példamondatokban, hogy az óhajtó mondatokban jelen levő láthatatlan operátor igeinverziót eredményez a mondatban (38), míg a *bárcsak* jelenléte kizárja ennek lehetőségét (36–37). (A 39-es példamondat óhajtó mondatként agrammatikus, feltételes mondatként való értelmezéssel grammatikus volna.) További kutatást igénylő kérdés az, hogy bizonyos operátorok hogyan képesek ige–igekötő szórendet kiváltani, hogyan hat a ForceP-ben levő operátor a FinP projekció jegyeire.

C) Az adverbiumok szerkezeti helye. – A felszólító mondatok igéjének pontos szerkezeti meghatározásakor a mondatban megjelenő adverbiumok is segítséget nyújtanak. További érveket szolgáltatnak a fentebb tett szórendi, szerkezeti megállapításokra: a) az ige nem mozog a ForceP projekció fejébe, b) az ige valahol a mondattagadás alatt elhelyezkedő non-neutrális frázis alatt és az igemódosítót tartalmazó PredP felett helyezkedik el.

Az adverbiumok osztályozásához SURÁNYI (2008)-at veszem alapul. SURÁNYI (2008) három csoportra osztja a határozókat nem számítva a topik, illetve fókusz szerepűeket: a) felső határozóosztály, b) középső határozóosztály és c) alsó határozóosztály. Ezek az osztályok a Topik mező > Kvantor mező > Fókusz mező > Ige hierarchiájában vett disztribúciójuk alapján különböznek egymástól. SURÁNYI empirikus általánosításaihoz felszólító példamondatokat rendelek, a bennük megjelenő határozót pedig egy α P projekcióba helyezem. Amikor arról van szó, hogy az adott adverbium a kvantor és a neutrális predikátum között jelenhet meg, első példamondatként kijelentő módú, semleges mondatot használlok, ugyanis a felszólító mondatok igéje elhagyja semleges mondatbeli pozícióját, és a FinP projekció fejébe mozog. A második példamondat imperatív lesz, és azt láthatjuk, hogy az adverbium ugyanúgy megelőzheti az igealakot akár a semleges szórendű kijelentő mondatok esetén.

A felső határozóosztályra a következők érvényesek (pl. *szerencsére*, *állítólag*, *valószínűleg*).

A: megjelenhet topik felett

(40) Egyszer valakit vigyél haza!

(41) [_{ForceP} Op [_{αP} Egyszer [_{TopP} valakit [_{FinP} [_{Fin'} vigyél [_{PredP} haza [...]]]]]]]]

B: megjelenhet a topik és a kvantor mező között

(42) Valakit egyszer mindenki ajándékozzon meg!

(43) [_{ForceP} Op [_{TopP} Valakit [_{αP} egyszer [_{DistP} mindenki [_{FinP} [_{Fin'} ajándékozzon [_{PredP} meg [...]]]]]]]]

C: megjelenhet a kvantor mezőn belül is

(44) Jánost mindenki egyszer mindenhova hívja meg!

(45) [_{ForceP} Op [_{TopP} Jánost [_{DistP} mindenki [_{αP} egyszer [_{DistP} mindnehova [_{FinP} [_{Fin'} hívja [_{PredP} meg [...]]]]]]]]]]

D: megjelenhet a kvantor és a fókusz között

(46) Jánost minden ünnepségre egyszer TE hívd meg!

(47) [_{ForceP} Op [_{TopP} Jánost [_{DistP} minden ünnepségre [_{αP} egyszer [_{FocP} te [_{NNP} [_{NN'} hívd_i [_{FinP} [_{Fin'} t_i [_{PredP} meg [...]]]]]]]]]]]]

E: megjelenhet a kvantor és a neutrális predikátum között

(48) Őket minden ünnepségre egyszer meghívják.

(49) Őket minden ünnepségre egyszer hívd meg!

(50) [_{ForceP} Op [_{TopP} Őket [_{DistP} minden ünnepségre [_{αP} egyszer [_{FinP} [_{Fin'} hívd [_{PredP} meg [...]]]]]]]]

(Az úgynevezett felső határozók egy része nem jelenhet meg felszólításban, az imperatív szemantikailag kizárja egyes adverbiumok megjelenését a mondat-szerkezetben. a) **Az igazat megvallva állj fel!* b) **Szerencsére menj haza!* c) **Állítólag állj fel!* d) **Valószínűleg hívd fel!*)

A középső határozóosztály szerkezeti megjelenésének tulajdonságai (ezek a határozók a topik felett nem jelenhetnek meg, lásd **Mindjárt Mari minden szemetet szedjen fel!*, de a topik és a kvantor között igen, ilyenek pl. *feltétlenül, megint, gyakran, szándékosan, gyorsan, már, még, mindjárt*):

A: megjelenhet topik és kvantor között

(51) Mari mindjárt minden szemetet szedjen fel!

(52) [_{ForceP} Op [_{TopP} Mari [_{αP} mindjárt [_{DistP} minden szemetet [_{FinP} [_{Fin'} szedjen [_{PredP} fel [...]]]]]]]]

B: megjelenhet a kvantor mezőn belül

(53) Jánost te is feltétlenül mindenhova hívd meg!

(54) [_{ForceP} Op [_{TopP} Jánost [_{DistP} te is [_{αP} feltétlenül [_{DistP} mindenhova [_{FinP} [_{Fin'} hívd [_{PredP} meg [...]]]]]]]]]]]

C: megjelenhet a kvantor és a fókusz között

(55) Őt mindenki megint KÉSŐN hívja meg!

(56) [_{ForceP} Op [_{TopP} Őt [_{DistP} mindenki [_{αP} megint [_{FocP} későn [_{NNP} [_{NN'} hívja_i [_{FinP} [_{Fin'} t_i [_{PredP} meg [...]]]]]]]]]]]]]

D: megjelenhet a kvantor és a neutrális predikátum között

(57) Jánost minden ünnepségre megint meghívták.

(58) Jánost minden ünnepségre megint hívják meg!

(59) [_{ForceP} Op [_{TopP} Jánost [_{DistP} minden ünnepségre [_{αP} megint [_{FinP} [_{Fin'} hív-ják [_{PredP} meg [...]]]]]]]]]

Végezetül nézzük meg az alsó határozóosztály szórendi elhelyezkedését (pl.: *röviden, teljesen, ügyesen, korán, jól, nagyon*):

A: ezek a határozók a preverbális mezőben csak a kvantor alatt és a neutrális predikátum felett helyezkedhetnek el:

(60) Mindenki nagyon odafigyel órán.

(61) Mindenki nagyon figyeljen oda órán!

(62) [_{ForceP} Op [_{DistP} mindenki [_{αP} nagyon [_{FinP} [_{Fin'} figyeljen [_{PredP} oda [...]]]]]]]]]

(63) *Nagyon mindenki figyeljen oda órán!

(64) *[[_{ForceP} Op [_{αP} nagyon [_{DistP} mindenki [_{FinP} [_{Fin'} figyeljen [_{PredP} oda [...]]]]]]]]]

(65) *Csak János nagyon figyeljen oda órán!

(66) *[[_{ForceP} Op [_{FocP} Csak János [_{αP} nagyon [_{NNP} [_{NN'} figyeljen_i [_{FinP} [_{Fin'} t_i [_{PredP} oda [...]]]]]]]]]]]

Ahol SURÁNYI (2008) az adverbium helyét a neutrális ige és a kvantor közé teszi, ott az érvényes a felszólító mondatokra nézve is. Mindezek alapján azt feltételezem, hogy a legelső pozícióban elhelyezkedő adverbiumok hozzacsatolódhatnak a FinP projekcióhoz is, ezzel megelőzve a felszólító mondatokban megjelenő igealakot. A (65)–(66) példa azért rossz, mert ott az adverbium a non-neutrális frázishoz kapcsolódna.

Mindezek alapján át kell gondolnunk, hogy az alsó határozóosztályok mennyire számítanak alacsony szerkezeti pozíciójúnak. Ha a felszólító ige a FinP projekció fejébe mozog, és az alsó adverbiumok hozzákapcsolódhatnak,

akkor már ezek a határozók is a CP-mezőben foglalnak helyet, vagyis nincsenek annyira alacsonyan a szerkezetben. A másik lehetőség, hogy ezek a határozók a CP-mező alatt vannak, ahogyan azt eddig gondoltuk, és az ige nem mozoghat fel a Fin⁰-be, hanem egy CP-n kívüli projekció fejébe, aminek kiléte további kutatások tárgyát képezi.

5. Összegzés. – Dolgozatomban a felszólító mondatok szórendi és szerkezeti sajátosságaival foglalkoztam, olyan elemzési javaslatot tettem, amely magyarázatot ad a lehetséges mondatszórendekre. FARKAS (1992) és HAN (1999) nyomán azt feltételeztem, hogy a felszólító jelentést egy direktív illokúciós operátor váltja ki a mondatban, amely argumentumaként egy irreális propozíciót vesz fel. A magyarban ez az operátor a generatív szakirodalom egy részével megegyezően a mondatszerkezet legtetején, a ForceP projekcióban helyezkedik el. Amellett érveltem, hogy a felszólító igealak az irodalomban tett megállapításokkal ellentétben sem nyíltan, sem fedetten nem mozog a ForceP-be, hogy ellenőrizze az [imp] jegyét. A magyar felszólító mondatokról az empirikus adatok alapján azt állapítottam meg, hogy az invertált ige a non-neutrális frázis és a PredP-ben helyet foglaló igemódosító között helyezkedik el. Azt javasoltam, hogy az ige pozíciója legyen a FinP projekció feje. Hogy a ForceP-ben levő direktív illokúciós operátor hogyan hat a FinP jegyeire, miért mozoghat oda az ige, további kutatásokat igényel.

A hivatkozott irodalom

- BALDI, PHILIP 1999. The Foundations of Latin. Mouton de Gruyter, Berlin.
- BOSQUE, IGNACIO 1980. Retrospective Imperatives. *Linguistic Inquiry* 11: 415–9.
- CRNIČ, LUKA – TRINH, TUE 2009. Embedding Imperatives. In: LIMA, SUZI – MULLIN, KEVIN – SMITH, BRIAN eds. *Proceedings of NELS 39. Graduate Linguistic Student Association of the University of Massachusetts, Amherst.*
- DEN BESTEN, HANS 1977. On the Interaction of Root Transformations and Lexical Deletive Rules. In: WERNER, ABRAHAM eds. *On the Formal Syntax of Westgermania.* John Benjamins, Amsterdam, Philadelphia. 47–131.
- É. KISS KATALIN – KIEFER FERENC – SIPTÁR PÉTER 2003. *Új magyar nyelvtan.* Osiris Kiadó, Budapest.
- FARKAS, DONKA 1992. Mood Choice in Complement Clauses. In: KENESEI ISTVÁN – PLÉH CSABA szerk. *Approaches To Hungarian.* 4. JATE, Szeged. 207–24.
- FREGE, GOTTLIEB 1918. *Der Gedanke. Eine logische Untersuchung.* Beiträge zur deutschen Idealismus 2.
- HADROVICS LÁSZLÓ 1969. *A funkcionális magyar mondattan alapjai.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HAN, CHUNG-HYE 1998. *The Structure and Interpretation of Imperatives: Mood and Force in Universal Grammar.* PhD dissertation. University of Pennsylvania. URL: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1076&context=ircs_reports [Letöltve: 2011. 09. 15.]

- HAN, CHUNG-HYE 1999. The Contribution of Mood and Force in the Interpretation of Imperatives. In: TAMANJI, PIUS – HIROTANI, MASAKO – HALL, NANCY eds. *Proceedings of NELS 29. Graduate Linguistic Student Association of the University of Massachusetts, Amherst.* 97–111.
- HAN, CHUNG-HYE 2001. Force, Negation and Imperatives. *The Linguistic Review* 12/4: 289–325.
- HAN, CHUNG-HYE – LEE, CHUNGMIN 2007. On Negative Imperatives in Korean. *Linguistic Inquiry* 38/2: 373–95.
- HEGEDŰS RITA 2004. *Magyar nyelvtan – Formák, funkciók, összefüggések.* Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- KENESEI ISTVÁN 1992. Az alárendelt mondatok szerkezete. In: KIEFER FERENC szerk. *Strukturális magyar nyelvtan 1. Mondattan.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 529–714.
- KESZLER BORBÁLA szerk. 2003. *Magyar grammatika.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- MILOJEVIĆ-SHEPPARD, MILENA – GOLDEN, MARIJA 2002. (Negative) Imperatives in Slovene. In: BARBIERS, SJEF – BEUKEMA, FRITS – VAN DER WURFF, WIM eds. *Modality and its Interaction with the Verbal System.* John Benjamins, Amsterdam, Philadelphia.
- OLSVAY CSABA 2000. Formális jegyek egyeztetése a magyar nemsemleges mondatokban. In: BÜKY LÁSZLÓ – MALECZKI MÁRTA szerk. *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei IV.* Szegedi Tudományegyetem, Szeged. 119–51.
- PATAKI PÁL 1984. A francia subjonctif és a magyar kötőmód. In: TELEGDİ ZSIGMOND – SZÉPE GYÖRGY szerk. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XV.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 207–18.
- PLATZACK, CHRISTER – ROSENGREN, INGER 1998. On the subject of imperatives: A Minimalist account of the imperative clause. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 3: 177–224.
- PLATZACK, CHRISTER 2008. Embedded imperatives. In: VAN DER WURFF, WIM eds. *Imperative Clauses in Generative Grammar.* John Benjamins, Amsterdam, Philadelphia. 181–203.
- POSCHMANN, CLAUDIA – SCHWAGER, MAGDALENA 2008. (Un)Quoted Imperatives, International Conference on Quotation and Meaning 2, ZAS Berlin (October). Handout.
- POTSDAM, ERIC 2007. Analysing Word Order in the English Imperative. In: VAN DER WURFF, WIM eds. *Imperative Clauses in Generative Grammar.* John Benjamins, Amsterdam, Philadelphia. 251–72.
- PRILESZKY CSILLA 1974. A felszólító módú mellékmondat néhány kérdéséről. In: IMRE SAMU – SZATHMÁRI ISTVÁN – SZÜTS LÁSZLÓ szerk. *Jelentés és stilisztika. A Magyar Nyelvészek II. Nemzetközi Kongresszusának előadásai. Nyelvtudományi Értekezések 83.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 473–75.
- PUSKÁS, GENOVÉVA 2000. Word Order in Hungarian: the Syntax of A'-positions. John Benjamins, Amsterdam, Philadelphia.
- RIVERO, MARÍA LUISA – TERZI, ARHONTO 1995. The Imperatives, V-movement, and logical mood. *Journal of Linguistics* 31: 301–32.
- RIZZI, LUIGI 1997. The Fine Structure of the Left Periphery. In: LILIANE HAEGEMAN ed. *Elements of Grammar.* Kluwer, Dordrecht. 289–330.

- RÖGNVALDSSON, EIRÍKUR 1998. The Syntax of the Imperative in Old Scandinavian. Ms., University of Iceland, Reykjavík.
- RUPP, LAURA 1999. Aspects of the syntax of English imperatives. Doctoral Dissertation. University of Essex.
- RUS, DOMINIK 2005. Slovenian embedded imperatives. In: BRANDSTETTER, CORINNE – RUS, DOMINIK eds. Working Papers in Linguistics. Georgetown University, Georgetown. 153–83.
- SADOCK, JERROLD M. – ZWICKY, ARNOLD M. 1985. Speech act distinctions in syntax. In: SHOPEN, TIMOTHY eds. Language Typology and Syntactic Description. Cambridge University Press, Cambridge.
- SIMONYI ZSIGMOND 1895. Tüzetes magyar nyelvtan történeti alapon. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SURÁNYI BALÁZS 2008. Határozóosztályok és mondatartományok. Nyelvtudományi Közlemények 105: 164–92.
- TOMPA JÓZSEF 1962. A mai magyar nyelv rendszere. II. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- TÓTH ENIKŐ 2003. A magyar kötőmódról. In: HOFFMANN ISTVÁN – KIS TAMÁS szerk. Magyar Nyelvjárások 41. Debreceni Egyetem, Debrecen. 617–26.
- TÓTH ENIKŐ 2005. Az alárendelt mellékmondatbeli kötő-, ill. felszólító módról. In: SINKOVICS BALÁZS szerk. LingDok 4. Nyelvész-doktoranduszok dolgozatai. Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudomány Doktori Iskola, Szeged. 175–93.
- TURI GERGŐ 2009. Kötőmód a mai magyar nyelvben. Argumentum 5: 25–38. URL: <http://epa.oszk.hu/00700/00791/00005/pdf/turig.pdf>. [Letöltve: 2011. 09. 15.]
- VARGA DIÁNA 2012. A magyar felszólító mondatok szerkezete. In: GÉCSEG ZSUZSANNA szerk. LingDok 11. Nyelvész-doktoranduszok dolgozatai. Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudomány Doktori Iskola, Szeged. (Megjelenés alatt)

VARGA DIÁNA (vargadia@vipmail.hu)

The Relation of Mood, Modality and the Imperative Operator in Hungarian Imperative Sentences

This paper aims to propose a structural description for Hungarian imperative sentences that predicts their word order possibilities. I present an overview of how the current generative literature analyzes the structure of imperative sentences. The imperative operator is assumed to be on the top of the hierarchical structure of these sentences. The imperative verb can move overtly or covertly to this position to check its imperative feature against the feature of the operator. HAN (1999) calls this operator directive illocutionary force operator and I adopt this term for my analysis. I argue that the verb in Hungarian imperative sentences does not move to the top of the structure based on the fact that the verb can be preceded by topics, focus, negations and adverbial expressions too. I propose that the Hungarian imperative verb moves to FinP in the structure.

VARGA, DIÁNA